

CN PAC

COPILUL MALTRATAT: INTERVENȚII MULTIDISCIPLINARE

Studii de caz din experiența
Centrului de asistență
psihosocială a copilului
și familiei AMICUL

unicef

Copilul maltratat: intervenții multidisciplinare.
Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii;
coord. ed. : Daniela Simboreanu-Popescu, președinte CNPAC
Ch. : "Casa Imago" SRL, 2007. – 28 p.

ISBN: 978-9975-9847-0-6
5000 ex.

343.62:159.922.7
C70

Această lucrare a fost realizată cu suportul Reprezentanței UNICEF în Republica Moldova. Informația și punctele de vedere expuse nu reflectă neapărat poziția și politica promovată de UNICEF Moldova.

La realizarea acestei publicații au contribuit:

Natalia Dinu, *expert în comunicare*

Alina Țurcanu, *expert în comunicare*

Victoria Gonța, *psiholog la Centrul AMICUL*

Rodica Corețchi-Mocanu, *membre al Echipei interinstituționale de experți a CNPAC*

Ana Gobjilă, *membre al Echipei interinstituționale de experți a CNPAC*

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin CNPAC.
Reproducerea integrală sau parțială a textului din această publicație este permisă doar cu indicarea sursei.

Acționăm azi pentru mâine

În broșura pe care o țineți în mână sunt prezentate unsprezece cazuri de succes din activitatea Centrului de asistență psihosocială a copilului și familiei „Amicul” din Chișinău. Sunt istoriile a unsprezece copii care au trăit coșmarul abuzului în familie, stradă sau școală și care au reușit, cu ajutorul Centrului „Amicul”, să obțină dreptul lor la protecție și siguranță; uneori, din păcate, în afara familiei.

Rolul acestei broșuri este de a arăta, prin exemple concrete, cum au fost obținute rezultate bune în recuperarea copilului, în stoparea abuzului, în pedepsirea abuzatorului, utilizând instrumentele de care dispunem la acest moment, fie că e vorba de rețeaua socială, fie că e vorba de prevederile legislației. Un scop secundar, dar care derivă din primul, este de a demonstra că și o legislație cu lacune poate fi folosită eficient în interesul superior al copilului. Un profesionist a cărui misiune este de a proteja un copil în dificultate trebuie să facă uz de toate resursele existente pentru a-l ajuta cu adevărat. Acești copii nu au

timp să aștepte ziua în care va fi totul „perfect” pentru profesioniști: sistem de referință construit, parteneri sensibilizați, legi cu prevederi europene, servicii specializate peste tot unde este necesar. Ei au nevoie ca suferința lor să fie întreruptă AZI.

Analizând cazurile prezentate, vom constata că succesul intervenției în fiecare caz s-a datorat nu doar profesionalismului specialiștilor, ci și implicării, cooperării și tenacității acestora în atingerea scopurilor intervenției. Spațiul broșurii nu ne permite să oglindim fiecare caz pas cu pas, dar putem spune că, în cadrul fiecărei intervenții, au existat suișuri și coborâșuri, fluxuri și refluxuri care, toate, au fost depășite datorită perseverenței și implicării.

Echipa CNPAC aduce mulțumiri tuturor partenerilor cu care a colaborat în aceste și alte cazuri de abuz fizic, sexual și emoțional. Acționăm azi pentru mâine.

Andreea, 1,4 ani

Clipe de groază sub muchia toporului

Abuzată și neglijată de mamă și bunică, o fetiță de un an și patru luni s-a pomenit, în toiu un scandal, sub muchia toporului. Andreea a primit, până la urmă, dovada dragostei din partea unei alte familii, adoptive.

Un telefon de la Comisariatul de poliție din Chișinău a pus pe jar toți specialiștii din acea zi de la „Amicul”. Inspectorul pentru problemele minorilor a semnalat centrului un caz ieșit din comun: în localitatea M., o mamă a încercat să-i taie capul cu toporul copilei sale de 1,4 ani.

Fiind în stare de ebrietate, L.G., în vârstă de 21 de ani, și-a luat copilul, l-a pus lângă un trunchi și, fluturând cu toporul deasupra capului micuței, o amenința pe mamă-sa că i-l taie. Înainte de aceasta, ea a amenințat-o că își taie sieși capul, după aceea a mers în casă după fetiță... Sora acesteia a reușit să-i smulgă toporul din mână și a fugit. O vecină, martoră la scandal, și-a dat seama că fetița se află în pericol, a intrat în curte și a luat-o din brațele mamei sale, care continua să facă scandal. A fost anunțată poliția.

UNICEF / 2006 / Cristina PUȚUNTICĂ

Intervenția

În aceeași zi, o echipă multidisciplinară, formată din specialiști de la CNPAC, de la Direcția pentru protecția drepturilor copilului de sector și de la Inspectoratul pentru Minori al Comisariatului de poliție, a mers la familia G. Era necesară o evaluare generală a situației psihosociale a familiei și a condițiilor de îngrijire a copilului...

Mediul în care creștea micuța Andreea era deplorabil: o casă bătrânească în care domnea sărăcia, lipsa totală a condițiilor sanitaro-igienice, o mamă și o bunică alcoolice, certuri dese și bătăi între cele două femei etc. Asistentul social a constatat și faptul că Andreea era un copil „invizibil” pentru sistem, fără acte care să confirme nașterea ei. Lipsa certificatului de naștere înseamnă mult mai mult decât o simplă formalitate. Aceasta înseamnă că Andreea nu figura în evidențele Primăriei, nu se bucura de asistență medicală gratuită, nu primea indemnizație socială ș.a. De asemenea, s-a constatat că mama, fiind sub influența alcoolului, își neglija și abuză copilul. Familia G. se afla în evidența Comisiei pentru problemele minorilor și a polițistului de sector ca familie dificilă. Faptul că L.G. a avut o copilărie grea nu putea îndreptăți neglijarea și abuzul asupra propriului copil.

Atunci când un membru al familiei pune în pericol viața și sănătatea copilului, un pas important al intervenției este izolarea copilului de agresorul său. Nu trebuie să așteptăm să se întâmple o tragedie - în dese cazuri, aceasta poate fi prevenită. Până la clarificarea situației, Andreea a fost plasată la Casa „Așchiuță” (Salvați Copiii). Copilul necesita și tratament, astfel că, imediat după plasare, „Salvați Copiii” a solicitat internarea lui în Spitalul municipal pentru copii nr.1.

La intervenția autorității tutelare, Procuratura a intentat dosar penal pe numele L.G., însă, în scurt timp, cercetarea penală a fost încetată. Procuratura s-a lăsat convinsă de declarația L.G. și a martorilor precum că acuzata a vrut doar „să o amenințe și să o sperie pe mamă-sa ...”

Totuși, CNPAC a intervenit cu un demers la procuror pentru ca acest caz să nu rămână doar ...o glumă proastă a unei mame „temperamentale”. A fost solicitată intentarea unei acțiuni civile privind decăderea din drepturile

părintești a L.G.: Andreea nu putea să revină acolo unde era bătută, neglijată, amenințată cu moartea.

O comisie a Primăriei comunei M. a ajuns la concluzia că L.G. „nu este în stare să educe și să întrețină un copil în condițiile existente”. Familia nu avea nici o sursă de venit pentru întreținerea copilului, L. nu avea un loc de muncă și nici nu-l căuta. Din relatările inspectorului de sector și ale vecinilor, s-a constatat că L.G. ducea un mod de viață amoral.

Decăderea din drepturi părintești este o sentință dureroasă, dar care nu este irevocabilă. Un părinte poate să-și recapete drepturile asupra copilului dacă demonstrează că și-a schimbat modul de viață pentru a-i oferi acestuia un mediu favorabil dezvoltării sale. L.G. a avut la dispoziție un an și jumătate ca să-i demonstreze Andreei că o vrea alături, că dorește să o crească ca o mamă iubitoare. Nu s-a întâmplat acest lucru...

Încercarea asistenților sociali de a o face pe L.G. să conștientizeze situația a eșuat. De câte ori și-a vizitat copilul la „Casa Așchiuță”, era în stare de ebrietate. Singura șansă pentru Andreea de a crește într-un mediu favorabil era să fie propusă spre adopție.

Andreea a primit dovada dragostei din partea unor altor părinți, adoptivi.

Andrei, 4 ani

Suferință cumplită în urma unui abuz sexual

Andrei F. avea numai 4 ani și 10 luni când a fost abuzat sexual, în formă perversă, de cinci minori, vecini de-ai săi. Abuzul l-a afectat fizic și psihic. Cu ajutorul specialiștilor de la „Amicul”, copilul a depășit trauma, iar abuzatorii au fost trași la răspundere pentru infracțiune.

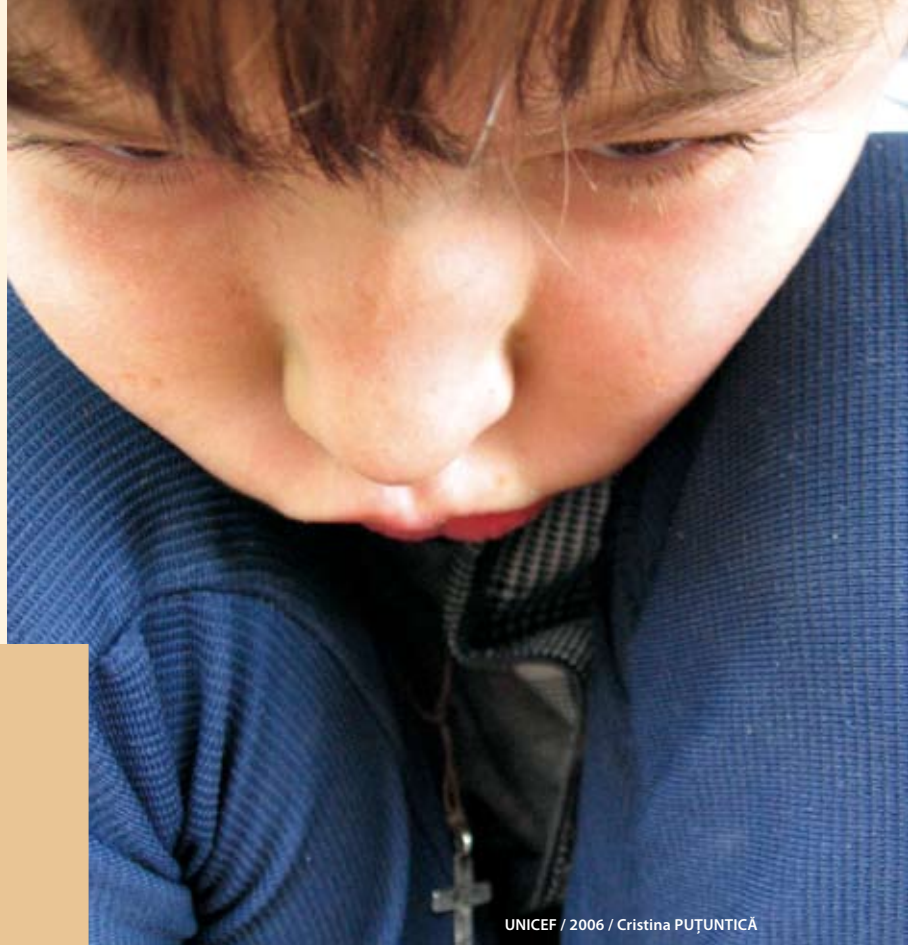
Experiența traumatizantă nu a fost singulară pentru Andrei. Abuzul s-a repetat și în alte zile, într-o braniște de la marginea satului. Deși era atât de mic, abuzatorii au profitat de imposibilitatea acestuia de a se apăra, amenințându-l că-l vor lăsa în pădure, la lupi, dacă le va spune părinților adevărul. Ei au continuat să-l hărțuiască și pe stradă: de câte ori îl întâlneau, îl tratau cu cuvinte obscene sau aruncau cu diferite obiecte în el. Suferința copilului a fost cumplită.

Speriat de amenințările agresorilor, Andrei nu a dezvăluit nimănui cele întâmplate. Totuși, suferința copilului nu a rămas ascunsă de ochii mamei. Ea a observat schimbări de comportament care au alarmat-o: copilul se trezea noaptea din somn chinat de coșmaruri, îi era frică să rămână singur în casă, devenise agresiv. Cu tact și cu răbdare, ea a

reușit, după trei săptămâni de la abuz, să-i deschidă sufletul. Ceea ce a aflat a zguduit-o. Decizia ei a fost să declare cazul poliției. Ofițerul de urmărire penală a sfătuit-o să se adreseze la CNPAC, care oferă asistență complexă copiilor-victime ale abuzului. Mama și copilul, însoțiți de inspector, au venit la „Amicul”.

Intervenția

Înainte de toate, copilul avea nevoie de ajutor. Investigațiile au arătat că abuzul l-a afectat profund pe Andrei, în plan psihologic și somatic. Copilului i s-a depistat un focar epileptic. Recomandarea de a-l interna a fost, inițial, ignorată de părinți: este destul de des întâlnită atitudinea

UNICEF / 2006 / Cristina PUȚUNTICĂ

„poate trece de la sine”... După trei luni, Andrei acuza dureri de cap și abdominale, striga noaptea prin somn, avea probleme cu concentrarea atenției, se manifesta agresiv față de alte persoane și vorbea deseori despre răzbunare. Vocabularul copilului devenise violent - „Vreau să-i omor”, „să le dau foc”, „să-i îngrop de vii”...

La următorul consult al neurologului de la „Amicul”, acesta a insistat pentru un tratament urgent în condiții spitalicești. „Amicul” a acoperit toate cheltuielile pentru internare, oferindu-i, în acest fel, sprijin familiei lui Andrei.

Din fericire, copilul are o familie bună care l-a înconjurat cu dragoste și atenție specială pe tot parcursul recuperării. După tratament, starea sănătății lui A. s-a îmbunătățit vizibil. Copilul a fost pus sub observare pentru o perioadă mai îndelungată, pentru a evita recidiva. În paralel, psihologul centrului s-a ocupat de recuperarea psihologică a lui Andrei și a mamei sale.

Un caz de abuz nu poate fi considerat „rezolvat” dacă abuzatorul nu a dat socoteală pentru faptele sale. „Amicul” s-a implicat în „plan legal” în două moduri: oferind dovezi privind existența abuzului și supraveghind urmărirea penală.

În demonstrarea abuzului, colaborarea multidisciplinară a început cu dreptul. La solicitarea Comisariatului de poliție de sector, „Amicul” a efectuat evaluarea psihologică a copilului care a arătat clar că Andrei a fost abuzat sexual oral și anal, fapt confirmat de copil și de modificările emoționale și neurovegetative. Psihologul „Amicului” a participat și la efectuarea expertizei complexe psihologice și psihiatrice.

Cu toate rapoartele și evaluările, cauza penală a fost pornită abia după 10 luni (!) de la sesizarea cazului de către mama copilului. Până atunci, „Amicul” a intervenit cu mai multe demersuri către procurorul sectorului, solicitându-i să se implice în clarificarea situației.

Potrivit sentinței judecătorești, urmărirea penală s-a axat, în principal, pe evaluarea psihologică efectuată de „Amicul”. Trei agresori s-au ales cu 6 ani privațiune de libertate, un agresor a fost scutit de pedeapsă pe motiv că doar i-a arătat victimei organele genitale, iar al cincilea a fost eliberat deoarece nu avea vârsta de atragere la răspundere penală.

Deși în această broșură sunt prezentate cazuri de succes privind intervențiile pe marginea unor cazuri de abuz asupra copilului, acest lucru nu înseamnă că aceste intervenții au decurs liniar spre un deznodământ mulțumitor. După ce Judecătoria de sector a condamnat abuzatorii, Curtea de Apel a modificat sentința și... i-a eliberat pe agresorii!

În asemenea cazuri, contează perseverența. Cu sprijinul juristului de la „Amicul”, mama a atacat hotărârea Curții de Apel. Curtea Supremă de Justiție a lăsat în vigoare hotărârea primei instanțe.

„Amicul” a mai acordat asistență juridică în câteva rânduri, atunci când i-a sfătuit pe părinții lui Andrei să depună o cerere la Procuratura Generală din motiv că procurorul nu a atacat hotărârea Curții de Apel sau când trebuiau să depună o cerere în instanță privind recuperarea daunei morale. În plus, juristul de la „Amicul” a participat la procesul de judecată în calitate de reprezentant al lui Andrei, prin procură.

Andrei a depășit perioada post-traumă, se simte bine și nu uită să mai treacă din când în când pe la „Amicul”, să se joace.

Maria, 17 ani

Cu abuzatorul în propria casă

Pe parcursul a patru ani a fost bătută, molestată, violată și șantajată de tatăl vitreg. În urma violului, a născut un copil. În zadar a tot cerut protecția mamei; aceasta îi ținea parte soțului. Copila a găsit sprijin la „Amicul”.

Maria a venit la Centrul „Amicul” fiind sfătuită de către singura persoană în care avea încredere – Otilia, prietena ei. Maria i-a urmat sfatul pentru că viața ei nu mai putea să urmeze același curs. Ea le-a arătat asistenților sociali de la centru semnele de violență de pe corp: urme de la o vergea de fier pe un sân și pe coapse, iar pe gât - urme de lovituri cu piciorul. Fata a spus că a fost bătută și violată de către tatăl vitreg.

Familia Mariei, formată din șase persoane, locuia într-un apartament cu o cameră. Întreținătoarea familiei era mama, care își câștiga cei 600 de lei vânzând la piață. În grija tatălui vitreg, șomer, au fost lăsate cele patru fete ale familiei, una dintre ele fiind copilul Mariei, luat sub tutelă de mama ei...

UNICEF / 2006 / Cristina PUTUNTICA

Intervenția

Istoria Mariei i-a șocat chiar și pe asistenții sociali și psihologii experimentați de la „Amicul”. Șocant a fost abuzul, dar și indiferența societății la infracțiunea care se comitea de ani de zile față de acest copil. De la vârsta de 13 ani, Maria a fost molestată, bătută, violată și șantajată de către tatăl vitreg. În consecință, la 14 ani ea naște un copil. Abuzatorul a obligat-o să ascundă adevărul și a inventat chiar și o poveste pe care Maria trebuia să o spună tuturor: cum că ar fi fost violată la o margine de pădure de către un necunoscut.

În toată această perioadă, abuzatorul a fost încurajat de lipsa de reacție a mamei copilului, căreia Maria i-a cerut în zadar protecție. Era la curent cu ce se întâmplă în această familie și specialistul în protecția drepturilor copilului din sectorul în care locuiau, dar acesta se făcea că nu știe nimic...

Cazul Mariei necesita o intervenție socială complexă: minora avea nevoie de asistență psihologică, de investigații medicale, de îmbunătățirea relațiilor cu mama și surorile ei și, de asemenea, de asistență juridică pentru a-l trage la răspundere penală pe tatăl vitreg. De asemenea, Maria avea nevoie de pregătire profesională, pentru a se putea angaja în câmpul muncii.

Deoarece Maria nu se afla în siguranță în propria familie, „Amicul” a plasat minora la Centrul de asistență psihosocială pentru femeile în criză, într-un program de protecție. Apoi, asistentul social de la „Amicul” a ajutat-o să depună o plângere la procuratura de sector împotriva tatălui vitreg. În același timp, „Amicul” s-a adresat cu o sesizare către comisariatul de poliție. Pentru a susține acuzațiile cu probe, Maria a fost supusă expertizei medico-legale. Expertiza, însă, nu a putut constata urmele violului – din cauza adresării tardive - ci doar loviturile provocate de un obiect dur. Până la urmă, Procuratura a pornit urmărirea penală în temeiul sesizării din partea Centrului „Amicul”. O altă măsură de protecție a Mariei a fost arestul preventiv al abuzatorului, în temeiul art.166 și 167 ale Codului de procedură penală.

Pentru un copil, prezența în sala de judecată este o experiență traumatizantă, de aceea Maria a fost asistată de un psiholog pe parcursul urmăririi penale. În instanță, mama Mariei insista ca fiica să renunțe la acuzații, declarând în fața judecătorului cum că aceasta „are fantezii”. Avocatul Mariei, angajat de „Amicul”, a solicitat înlăturarea mamei din calitatea ei de reprezentant legal al mino-

rei și atragerea, în calitate de reprezentant, a autorității tutelare. „Amicul” a achitat, de asemenea, costul testului de paternitate. Deoarece probe incontestabile în susținerea acuzațiilor erau puține, „Amicul” a găsit și alți martori, care au fost de acord să se prezinte în instanță.

Nașterea unui copil de către un copil de 13 ani este un caz ieșit din comun. Cu toate acestea, chiar dacă trăsăturile copilașului indicau, fără dubii, cine este tatăl său, toată lumea se făcea că nu vede și nu știe nimic. Tuturor celor care au fost implicați, direct sau indirect, în acest caz - medicilor de la maternitate, funcționarilor din serviciile de protecție a copilului, vecinilor - le-a convenit povestea cu abuzatorul de la marginea pădurii. Nimeni nu a semnalat cazul la poliție.

Deși avocatul minorei a cerut condamnarea și pentru săvârșirea violului, instanța l-a acuzat pe abuzator doar pentru întreținerea relațiilor sexuale cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani, respingând alte acuzații.

... În relația cu mama și surorile ei au existat și momente mai bune, însă, în general, acestea o condamnau pentru faptul că l-a denunțat pe abuzator poliției.

Maria a luat decizia de a începe o nouă viață într-un sătuc din Rusia, la bunici, departe de familia sa.

Ana, 17 ani

Experiența traumatizantă a clinicii psihiatrice

Ana s-a adresat după ajutor la Centrul „Amicul” din propria inițiativă. Avea 17 ani. A auzit despre centru și a venit aici. A simțit, intuitiv, că are nevoie de ajutorul unui specialist. Nici nu știa ce anume să povestească: știa doar că este într-un conflict cronic cu mama și bunica, că acestea o resping emoțional și că ea nu mai poate suporta această tensiune. Din relatările ei, părea că însăși fata deține, deseori, rolul abuzatorului în familie. De unde, însă, venea această agresivitate? Dacă, atunci, la prima întâlnire, psihologul avea să fie mai priplit în concluziile sale, acordându-i mai puțină atenție acestui copil, Ana avea să plece fără ca abuzul să fie descoperit. Ce avea să fie cu soarta ei, putem doar bănuii...

Ana era victimă a abuzului psihologic din partea mamei sale. Abuzul a ieșit la iveală în urma unei analize complexe efectuată de psiholog, pe parcursul a mai multor ședințe. Astfel, ca un puzzle, s-a recreat tabloul unei experiențe traumatizante care a început cu cinci ani în urmă și a cărei consecințe se agravau cu fiecare an.

UNICEF / 2006 / Cristina PUȚUNTICA

La vârsta de 12 ani, Ana a avut o reacție psihotică provocată de prima menstruație. Nefiind pregătită psihologic pentru maturizarea corpului ei, fetița avea senzația că e „murdară”, iar nopțile le petrecea sub duș. Când a apărut surmenajul psihic și agresivitatea, mama și Ana au mers la psihiatru. Astfel, copila, elevă în clasa a 5-a, s-a trezit internată într-o clinică psihiatrică!.. Acolo, s-a produs marea traumă psihică: Ana a trăit un puternic sentiment al abandonului. Tratamentul psihotrop îi provoca dereglări care o deranjau pe fetiță și, atunci când mama a venit să o viziteze, ea a rugat-o, cu lacrimi în ochi, să o ia acasă. Era speriată de ceea ce i se întâmpla și de spital. Deoarece mama a refuzat să o ia – din buna intenție de a-și trata copilul – Ana a făcut

o nouă criză de isterie, fapt care, în ochii mamei, era o confirmare a faptului că fiica ei suferea de o afecțiune psihiatrică.

La școală s-a aflat foarte repede unde a fost Ana... Fetița a fost nevoită să plece în altă școală. Din elevă eminentă, Ana s-a transformat într-o elevă cu lecții nepregătite, care deseori lipsea nemotivat de la școală. Relațiile cu colegii s-au înrăutățit: fetița devenise agresivă față de copiii care o stigmatizau. Apoi, au urmat alte internări și alte crize...

„Copilul a dezvoltat un puternic sentiment de insecuritate, deoarece mama – cea mai importantă persoană pentru ea, de la care a așteptat protecție și siguranță – nu i-a oferit acest lucru. Tot de aici a apărut și agresivitatea față de mama care „a părăsit-o”, care nu a răspuns nevoilor ei”, explică psihologul. Simțind nevoia de a fi protejată, Ana s-a înscris la cursuri de karate, pentru a putea să se apere singură. În familie, s-a accentuat comportamentul ei deviant: nefiindu-i satisfăcute nevoile emoționale, copilul teroriza familia cerând să i se satisfacă nevoile materiale. Începuse să poarte haine băiețești și chipul ei căpătase trăsături masculine. Cu toate acestea, Ana simțea un disconfort emoțional total. Cu un puternic sentiment al inferiorității, cu multă agresivitate adunată în suflet, chinuită de tendințe autodistructive, Ana cerea ajutor...

Intervenția

Intervenția în acest caz însemna, de fapt, multe fire de descălcit și multe atitudini - de corectat. Terapia a fost centrată pe relația mamă-fică, pe corecția acestei relații pornind, în primul rând, de la atitudinea părintelui față de copil. Mamei i s-a explicat motivul comportamentului Anei, atunci, cu cinci ani în urmă. Din fericire, ea a conștientizat vina pentru drama care i s-a întâmplat copilului ei. Potrivit psihologului, este cazul unei mame foarte conștiințioase care a urmat, oarbă, indicațiile medicului.

Dar și medicii greșesc. În urma ședințelor cu psihologul, mama a înțeles că internările au fost o greșeală și că trebuie urgent să-și schimbe atitudinea față de fiică. Psihoterapia cu Ana a durat un an de zile. Psihologul a ajutat-o să-și schimbe atitudinea față de sine, să se accepte. Apoi, să înțeleagă și să accepte experiența care a traumatizat-o; să accepte comportamentul mamei ca pe unul binevoitor. O sarcină dificilă a fost formarea unei noi atitudini față de ceilalți: mai puțin suspicioasă, mai puțin agresivă, mai puțin anxioasă. Nu se șterge atât de ușor amintirea anilor în care ea nu a primit de la nimeni protecție, doar critici și învinuiri. În ultima etapă a terapiei, psihologul a învățat-o pe Ana comunicarea non-violentă și tehnici de autoreglare a emoțiilor.

Cum s-a schimbat viața Anei după „Amicul”? Copilul a revenit la școală și a absolvit-o cu note foarte bune. S-a pregătit pentru admitere și a intrat la facultate. Gândurile de a pleca la muncă peste hotare s-au evaporat fără urmă. Relația cu mama a devenit una de încredere, colaborare, ajutorare. A început să învețe engleza, lucrează în perioada vacanțelor, a absolvit cursurile de inițiere a unei afaceri și vrea să facă tot ce poate ca să-și ajute familia să trăiască mai bine.

Ce putea să se întâmple cu Ana dacă nu avea să vină la „Amicul”? Posibil un copil nerealizat, posibil un copil delinvent, posibil un copil traficat.

Consecințele experienței traumatizante prin care a trecut Ana nu pot fi complet eliminate. Ea are nevoie de o supraveghere de lungă durată. Centrul „Amicul” a devenit pentru ea un spațiu al încrederii. De câte ori simte nevoia unui sprijin profesionist, ea vine aici.

Sănduța, 5 ani

Captiva tatălui „grijuliu”

Pentru toată lumea, Sănduța era un copil învăluit în grija și dragostea tatălui său. În realitate, ea era abuzată sexual și emoțional de un părinte care avea sindromul „Munchausen prin delegație”. Copilul a fost recuperat în Italia, datorită implicării în acest caz a Centrului „Amicul”.

Sănduța, în vârstă de 5 ani, a fost adusă la nefrolog de tatăl său. Un caz ordinar dacă nu avea să fie și „analiză” pe care părintele a pus-o pe masa doctorului. „Fetița e bolnavă, îi curge puroi din vagin”, a spus Ion C., tatăl copilului. Suspectând un lucru necurat și cercetând „analiza”, medicul s-a interesat dacă copilul se masturbează. „A fost așa ceva mai înainte. Ea are orgasm ca și o femeie matură”... Medicul a sunat la Direcția pentru protecția copilului din cadrul Primăriei mun. Chișinău, iar direcția a luat legătura cu Centrul „Amicul”.

UNICEF / 2006 / Oleg ROIBU

Intervenția

După semnalarea cazului, asistentul social de la „Amicul” i-a făcut o vizită la domiciliu familiei C. De la vârsta de 3 ani, Sănduța trăia doar cu tatăl ei, mama fiind plecată la muncă în Italia. Tatăl a povestit că fetița sa este bolnavă, că are scurgeri purulente din vagin, pe care el le colectează. Fetița a confirmat că tata îi ia „analize cu bețișorul igienic”. Copilul avea, din spusele tatălui, și epilepsie, formă ușoară. Între timp, acesta a mai dus-o pe Sănduța la un cabinet de fitoterapie, unde o trata de candidoză. Este bolnav psihic sau nu? – era nedumerirea inițială a asistentului social. În evidența Spitalului de psihiatrie

Ion C. nu se afla. Reprezentantul Ministerului Afacerilor Interne, membru al echipei multidisciplinare, a făcut o anchetă pentru a determina profilul personalității lui Ion C. Surpriză: toată lumea – educatoarea copilului, vecina, medicii de sector - avea păreri foarte bune despre acesta! Mama Sănduței s-a înscris și ea în rândul celor care au respins orice acuzație la adresa lui Ion: „E un tată grijuliu, își iubește mult fiica. Sănduța este bolnavă, cu imunitatea scăzută”. Ea a rugat, tacticos, să-i fie lăsată familia, „în pace”. Relațiile dintre mamă și copil erau menținute prin convorbiri telefonice, de 2-3 ori pe săptămână.

Deși apăreau tot mai multe declarații în favoarea lui Ion, în același timp se adunau și fapte suspecte legate de relația tată-copil. De ce o ținea pe fetiță în izolare? De ce o supunea la multiple examinări medicale în diverse instituții medicale fără a urma vreun tratament? De ce relatează medicilor informații false despre familia sa? De ce refuză internarea copilului pentru o investigație complexă? Era clar pentru psihologii de la „Amicul” că Ion C. suferea de sindromul „Munchausen prin delegație”, o formă ascunsă și foarte periculoasă de abuz a copiilor. Un părinte stăpânit de acest sindrom aduce foarte des copilul la control medical, îl supune diverselor investigații, îi face radiografii și îl tratează de diverse boli imaginare. El îi induce copilului ideea că este bolnav, expunându-l la suferințe fizice și psihice.

Dar abuzul sexual, exista oare? Psihologul și întreaga echipă multidisciplinară au fost unanimi: este un abuz sexual clasic. Mama Sandei, revenită din Italia, nu vroia nici să audă de așa ceva. Totuși, s-a lovit de o problemă: Ion C. nu-i permitea să-și ia copilul. Ea a cerut asistența centrului pentru a o putea avea pe fetiță alături. După o lună, era deja în Italia, împreună cu Sănduța. Reușise să o treacă ilegal peste frontieră. În scurt timp, la centru a sunat mătușa Sănduței. „M-a sunat sora din Italia și m-a rugat să vă spun că Sănduța se masturbează...” Mai ieșise

la suprafață încă un indicator al abuzului sexual, care, de data aceasta, i-a trezit mamei un sentiment de panică și ea a cerut ajutor. Nu se putea adresa structurilor medicale din Italia, deoarece copilul intrase ilegal în țară.

Ceea ce a reușit „Amicul” a fost atragerea mai multor organizații naționale și internaționale în soluționarea acestui caz. Prin intermediul organizației „Salvați Copiii” și Fundației „Regina Pacis” din Chișinău s-a stabilit legătura cu Organizația „Besta” din Italia, care se ocupă de prevenirea abuzului față de copii. Specialiștii italieni nu puteau, însă, să înceapă recuperarea copilului atâta timp cât prezența sa era ilegală în această țară. Organizația a intervenit pentru ca dosarul Sănduței să ajungă la Tribunalul pentru minori din Italia și, în final, fetița a fost legalizată. Astfel, a fost explorată la maximum rețeaua socială pentru ca să-l ajute pe copil. În procesul de recuperare, a fost îndepărtat diagnosticul de epilepsie: fetița avea anumite tulburări din cauza stresului.

... Ultima foaie din dosarul Sănduței de la „Amicul” conține o poezie. A fost descoperită de mătușa copilului în apartamentul surorii ei. Scrisul de mână aparținea lui Ion C.

„Tresar la orice mișcare, mă tem de orice răsuflare, și noaptea îmi pare ca un an, și viața- plină de coșmar.../ Îmi cer iertare de la fiică, că am chinuit-o, mititica, /.../Ea se temea și suferea, dar nimănui nu-i povestea/...

Din păcate, o astfel de poezie, nu poate fi anexată la un dosar penal...

Svetlana, 7 ani

Mărturia abuzului, filmată la „Amicul”

Svetlana a fost abuzată sexual de concubinul mamei sale. În instanță, copilul a fost prea speriat ca să povestească adevărul. Datorită „Amicului”, interviul legal a fost realizat într-un spațiu prietenos copilului, de către un psiholog care s-a îngrijit, în primul rând, de starea fetei. Drept rezultat, instanța a obținut o probă valoroasă – mărturia copilului, fără a-l revictimiza. Abuzatorul a fost sancționat cu 15 ani privațiune de libertate.

Bunica Svetlanei D. a venit la Centrul „Amicul” indignată de faptul că procurorul de sector a refuzat să intenteze dosar penal împotriva concubinului fiicei sale în baza dosarului pregătit de poliție. „A fost prins în flagrant delict de fiica mea în timp ce o abuza sexual pe nepoțica Svetlana, în vârstă de 7 ani. Fiica a chemat poliția, iar el a mărturisit atunci totul. Procurorul de sector spune, însă, că nu sunt suficiente probe la dosar. Dar ce probe mai trebuie, când există atâtea declarații?”. Femeia a venit la centru să ceară asistență juridică pentru a-l trage la răspundere pe abuzatorul pe care, între timp, l-a alungat

UNICEF / 2006 / Victoria ȚĂRANU

din casă. Svetlana este al doilea copil al fiicei sale, dintr-o căsătorie anterioară. La acel moment, mama Svetlanei era însărcinată cu al treilea copil, de la concubinul său.

Intervenția

În procesul de evaluare a cazului, asistentul social de la „Amicul” a discutat cu polițiștii de sector și a constatat că mama Svetlanei s-a adresat de mai multe ori cu plângeri la poliție, pe motiv că concubinul ei o abuza fizic. Cunoscându-l ca pe o persoană violentă și consumator de băuturi alcoolice, poliția a răspuns prompt la chemarea ei. La fața locului, au constatat și circumstanțele în care a fost descoperit abuzul. Mamei copilului i s-a părut straniu

faptul că concubinul ei o ia pe fetița în baie și se închide cu ea pentru un timp. În acea zi, ei i-a venit ideea să urce pe un scăunel și să privească înăuntru prin geamul băii... Poliția a cerut explicații în scris tuturor celor implicați: abuzatorului, copilului și mamei copilului. Abuzatorul a recunoscut că a molestat sexual fetița...

Asistată de juristul de la „Amicul”, bunica Svetlanei s-a adresat cu o plângere la Procuratura Generală. O plângere similară a fost adresată procuraturii și din partea Centrului „Amicul”, care a preluat cazul Svetlanei pentru asistență complexă. În urma acestor adresări, Procuratura Generală i-a informat despre intentarea unui dosar penal în baza art. 173 al Codului Penal și despre arestarea preventivă a abuzatorului în scopul protejării copilului. Pentru a asigura un proces echitabil, a fost nevoie de a o înlătura pe mama Svetlanei din calitatea ei de reprezentant legal al copilului, deoarece, la un moment dat, ea a început să declare că „a minșit din dorința de a se răzbuna” pe concubinul ei. De asemenea, a fost nevoie să fie schimbat judecătorul, care a comis un șir de încălcări de procedură chiar la prima ședință de judecată. Însă cel mai mare succes al Centrului „Amicul” în cazul Svetlanei este considerată realizarea interviului legal cu Svetlana într-un mediu prietenos copilului, și anume în camera pentru interviuri de la „Amicul”. În acest fel, a fost asigurată protecția copilului de revictimizare și, în același timp, i s-a oferit instanței de judecată o probă importantă: declarația copilului, victimă a abuzului.

Pentru a realiza interviul legal la Centrul „Amicul” de către un psiholog cu experiență, pregătit să lucreze cu copiii abuzați, a fost nevoie de un demers al procurorului. Acesta a argumentat necesitatea schimbării de procedură, făcând referință la un șir de prevederi ale legislației internaționale și naționale, precum și la impactul pe care l-a avut asupra fetiței prezența ei în sala de judecată. Adusă în instanță pentru mărturie, Svetlana a izbucnit în plâns și nu a recunoscut abuzul. Întrebat ulterior ce s-a întâmplat, copilul a spus că i-a fost frică de abuzator, dar și de bărbatul din sală. Fetița era prea speriată ca să spună adevărul.

La „Amicul”, interviul a fost realizat de către un psiholog și unul din judecători (femeie), în timp ce completul de judecată și avocatul acuzatului se aflau după paravan. Ei au auzit toate declarațiile făcute de copil. Fetița a relatat cu lux de amănunte ceea ce i s-a întâmplat pe parcursul a doi ani. Tot interviul a fost filmat și prezentat, ulterior, abuzatorului, singura persoană care nu a asistat la acest interviu.

În timpul procesului, abuzatorul a pledat nevinovat. Astfel, interviul legal filmat și depozițiile filmate ale mamei și bunicii copilului, realizate înainte de schimbarea declarațiilor, au fost probe serioase în sprijinul acuzației. Instanța de judecată a dat verdictul: pentru că nu a recunoscut abuzul, pedofilul a luat pedeapsa de 15 ani privațiune de libertate.

Între timp, Direcția pentru protecția copilului a intervenit pentru a lua cei trei copii din familie. Copiii locuiau într-un apartament fără lumină, abandonase școala, iar mama îi neglija, ducând un mod de viață dezordonat. Ea nu se arăta interesată de viitorul lor și, după plasarea lor în centre de plasament, ea nu o vizitase luni de zile pe Svetlana. Ea nu a făcut eforturi pentru a-și schimba modul de viață, în schimb îl vizita, o dată la două zile, pe abuzatorul în arest...

Svetlana a reușit să se integreze în noua ei „familie” de la centrul de plasament. Uneori, îi mărturisește psihologului că-i este dor de mama și de frații săi. Fetița și-a îmbunătățit reușita școlară și a început să comunice mai ușor cu străinii. Urmând procedura, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului a început să pregătească dosarul pentru decăderea din drepturi părintești a mamei copiilor.

Ghenadie, 14 ani

Izbit de pereți de către doamna profesoară

Abuzat de profesoara sa, Ghenadie a intrat în spital cu comoție cerebrală. Mama lui a avut curajul să apeleze la instanța de judecată și a câștigat procesul. Este unul dintre puținele cazuri când instanța pedepsește un cadru didactic pentru utilizarea metodelor abuzive de disciplinare a elevilor.

Nu întotdeauna școala este un mediu sigur pentru copii. Unii profesori mai fac uz de forță pentru a disciplina elevii mai activi, uitând, până la urmă, că ei lucrează, totuși, cu copii. În cazul lui Ghenadie, un copil de 14 ani din or. Chișinău, în pielea abuzatorului s-a aflat profesoara de educație tehnologică care și-a bătut discipolul fără scrupule, lovindu-l cu capul de perete. În urma loviturii, copilul s-a simțit rău și, chiar în ziua accidentului, a fost internat de urgență în secția de neurologie cu diagnosticul „traumă cranio-cerebrală, contuzie cerebrală minoră și vătămări corporale ușoare”. Mama lui Ghenadie, care creștea de una singură cinci copii (tatăl a decedat), a depus cerere la poliție pentru cercetarea acestui caz și s-a prezentat la Centrul „Amicul”, solicitând

asistență psihologică pentru copilul său, precum și asistență juridică pentru a o trage la răspundere pe abuzatoare.

Intervenția

Centrul „Amicul” s-a adresat către Direcția Educație, Tineret și Sport cu solicitarea de a o trage la răspundere disciplinară pe profesoara-abuzator. În astfel de cazuri, nu doar instanța de judecată trebuie să se pronunțe, ci și structura profesională trebuie să ia atitudine față de caz pentru a descuraja, pe viitor, orice tentativă de a disciplina copiii cu metode abuzive. Juristul de la „Amicul” a sfătuit-o pe mamă să se adreseze cu o plângere către Ministerul Educației și Tineretului pentru a evalua capacitățile și profesionalismul

UNICEF / 2006 / Alexandru BOTEZATU

respectivei profesoare. Între timp, profesoara a atacat-o în judecată pe mama lui Ghenadie care ar fi îmbrâncit-o în timpul clarificării circumstanțelor în care s-a produs incidentul. Acest fapt a amânat ancheta de serviciu până la pronunțarea de către instanță a unei decizii.

În plan legal, instanța a găsit-o vinovată pe profesoară care, însă, nu și-a recunoscut vina, declarând că ea doar a luat copilul de mână și l-a scos din clasă. Declarațiile profesoarei au fost infirmate de victimă și de un martor ocular; în plus, la dosar era anexată expertiza medico-legală care confirma abuzul și consecințele acestuia – comotia cerebrală. Instanța a sancționat abuzatorul cu 15 salarii minime, ceea ce echivalează cu 270 de lei. Din păcate, instanța a respins cererea mamei lui Ghenadie de a i se returna cheltuielile pentru tratamentele copilului, precum și plata daunelor morale. Prejudiciul material urma să fie „concretizat și demonstrat”, iar prejudiciul moral urma să fie recuperat în urma intentării unei acțiuni civile.

După acest incident, Ghenadie a parcurs o lungă perioadă de tratamente. Și până atunci copilul avea o sănătate șubredă, acuzând dureri de cap. După ultima traumă, acestea s-au intensificat. Din această cauză, Ghenadie a lipsit deseori de la ședințele cu psihologul de la „Amicul”, în același timp lipsind și de la școală. Starea emoțională a copilului s-a înrăutățit în urma absențelor. La un moment dat, copilul a spus că renunță la un an de școală și va sta acasă până se va face bine. A fost nevoie de lungi discuții pentru a-l încuraja să-și schimbe decizia. În lucrul cu Ghenadie, psihologul a urmărit scopul de a-l învăța pe copil să-și exprime emoțiile, ideile și dorințele într-un mod care să nu aibă consecințe negative. În urma evaluării psihologice s-a constatat că Ghenadie era un copil inteligent, care își analiza comportamentul și care fusese educat în spiritul de a-și apăra – cu orice mijloace – dreptatea. Acest principiu l-a determinat deseori să intre în conflict cu profesorii, în același timp culegând aprecieri de la colegi. Astfel se explică de ce

avea note negative la purtare, deși mulți ani la rând a fost șeful clasei.

Psihologul de la „Amicul” a purtat discuții și cu administrația școlii care avea o atitudine foarte negativă față de copil. „Apreciez colegialitatea, însă, uneori, acest frumos sentiment nu este înțeles corect. În acest caz, administrația școlii încerca să apere prestigiul instituției și să-și apere colegul. Dar dacă un comportament inadecvat în raport cu elevii nu este sancționat, atunci sunt create premise pentru ca acest lucru nepermis să se mai întâmple”, a menționat psihologul. Din câte se știe, administrația școlii nu a sancționat comportamentul profesoarei.

Pe de altă parte, psihologul „Amicul” introduce un echilibru în acest caz, arătând că, astăzi, statutul de profesor este, nemeritat, atât de jos, încât și unii elevi își permit să-l umilească pe profesor. „Părinții trebuie să educe la copiii lor o atitudine de respect față de profesor, pentru că această persoană se ocupă de instruirea lor. Dacă copilul începe cu umilirea profesorului, va ajunge, mai târziu, și la părinte”, atenționează Victoria Adăscăliță. În cazul lui Ghenadie, problema a fost declanșată de un principiu incorect aplicat, cel de a-și „apăra” dreptatea cu orice preț, și de o caracteristică a vârstei – de a fi categoric.

De ce este acest caz un succes? Pentru că sunt foarte rare cazurile când un profesor este sancționat în instanță pentru acțiunile sale abuzive față de elevi. De asemenea, pentru că părintele copilului abuzat a avut curajul să facă public acest caz și să ceară pedepsirea agresorului.

Alex, 14 ani

Scăpat din „îmbrățișarea” unui pedofil

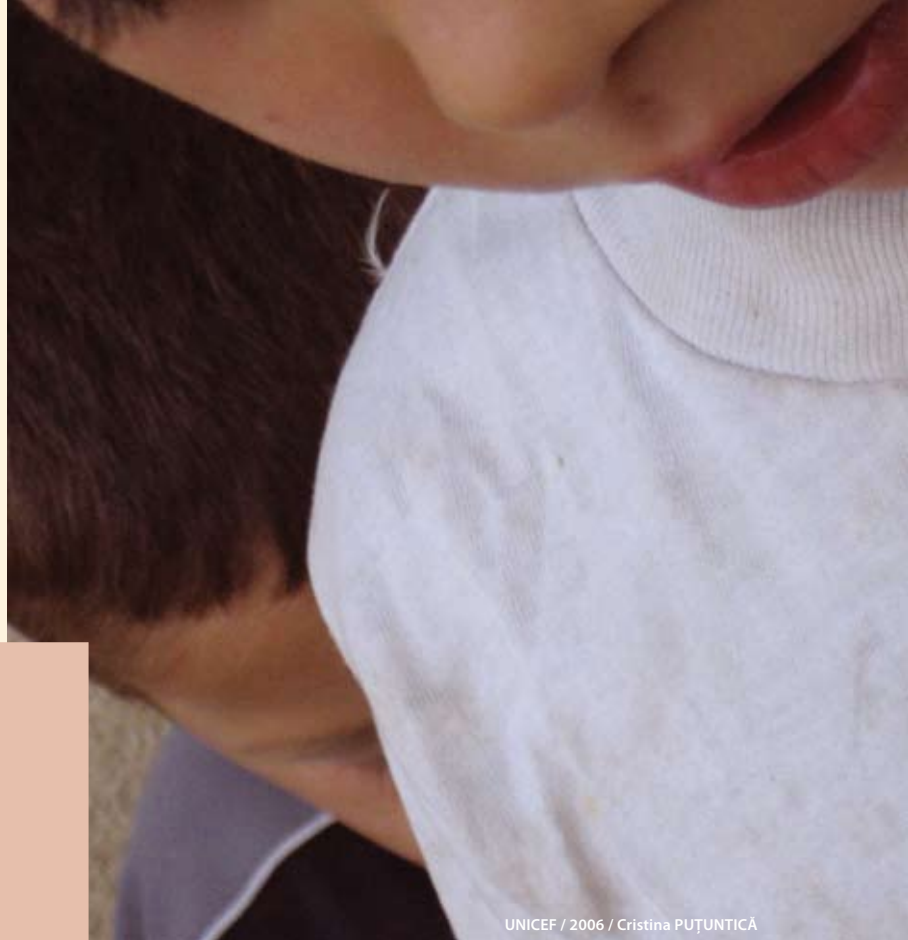
Alex a avut nevoie de reabilitare psihosocială minuțioasă și de durată, după ce fusese abuzat sexual, în formă perversă, timp de un an și jumătate, de către un pedofil. Grație intervenției insistente și repetate a CNPAC, minorul a fost smuls definitiv din „îmbrățișarea” pedofilului, iar acesta a fost condamnat la ani buni de închisoare, fiind salvate astfel alte potențiale victime-copii.

La cinci ani, Alex a rămas orfan de mamă, iar în 2001, când avea 12 ani, i-a murit și tatăl. Copilul a fost transmis sub tutelă fratelui vitreg mai mare. Dar relațiile conflictuale cu fratele, care îl „educa” cu bătaia pentru orice încălcare, l-au făcut pe Alex să fugă din familia acestuia, abandonând și școala. Tutorele nu și-a prea dat silința să-l caute, de aceea, în februarie 2003, tutela a fost anulată, iar minorul a fost anunțat în căutare de către Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului de sector.

Fugarul dormea pe unde apuca – prin subsoluri, scări ale blocurilor. Foarte des rămânea peste noapte într-o internet-cafenea. Aici a făcut

cunoștință cu operatorul de calculatoare Roman, un tânăr de vreo 25 de ani, care s-a dovedit a fi pedofil. Văzându-l orfan, fugar și fără adăpost, Roman i-a propus copilului să locuiască la el, promițându-i că va avea grijă de el. Alex a acceptat. „Bunătatea” lui Roman avea, însă, un preț: pentru adăpost, mâncare, haine și acces nelimitat la computer, Alex era obligat de pedofil să-i satisfacă poftele sexuale perverse. De pasiunea lui Roman pentru minori a aflat poliția, astfel că într-o noapte de noiembrie, în 2003, acesta a fost prins în flagrant, cu doi copii în pat, unul dintre ei fiind Alex. Judecătoria de sector l-a condamnat pe pedofil la doar trei ani privațiune de libertate cu suspendare. Fiind liber, acesta l-a găsit pe Alex la centrul de plasament și, prin șantaj, promisiuni și amenințări, a continuat să-l abuzeze sexual.

UNICEF / 2006 / Cristina PUȚUNȚICĂ

Intervenția

Alex a fost plasat la CRSC „Casa Gavroche”, școlarizat la un gimnaziu, apoi la liceu.

A urmat un program de recuperare psihologică de durată. Deși înțelegea că ceea ce i s-a întâmplat e ceva urât și grav, minorul simțea față de abuzator un soi de atașament amestecat cu frică. Era timid, avea o auto-apreciere scăzută, ușor i se putea provoca plânsul. Din această cauză, a avut nevoie de multe ședințe de consiliere psihologică cu specialistul de la „Amicul”.

Aflând că pedofilul a reluat relația de abuz sexual cu minorul, în mai 2004, „Casa Gavroche” a sesizat, prin intermediul DMPDC, Comisariatul de poliție de sector. Deoarece acesta nu a reacționat, în iunie, Centrul „Amicul” și „Casa Gavroche” au adresat un demers comun către Comisariatul de Poliție, Direcția de executare a hotărârilor judecătorești și Procuratura de sector. Dat fiind faptul că, și de această dată, instanțele sesizate nu au intervenit, în iulie 2004, la recomandarea echipei multidisciplinare și interinstituționale de experți, Centrul „Amicul” a sesizat Procuratura Generală privind atitudinea indiferentă a organelor de drept de sector.

După intervenția Procuraturii Generale, de la instanțele solicitate au parvenit răspunsuri, care erau, însă, contradictorii și nu conțineau intervenții concrete pe acest caz. De aceea, la recomandarea juristului de la „Amicul”, a fost sesizată, în ianuarie 2005, Secția minori și moravuri a Comisariatului General de Poliție Chișinău, care a reacționat operativ, astfel că, în februarie 2005, pedofilul a fost prins din nou în flagrant și arestat. A doua zi, însă, pedofilul a fost eliberat.

Psihologul Centrului „Amicul”, managerul „Casei Gavroche” și ofițerul de urmărire penală l-au convins pe Alex - care se împotriva - să depună mărturia contra abu-

zatorului. În baza depozițiilor victimei, pedofilul a fost arestat, fiind pornită o nouă urmărire penală.

Juristul de la „Amicul” și managerul „Casei Gavroche” au participat în calitate de reprezentanți legali ai copilului în această cauză penală. Psihologul de la „Amicul” a participat în calitate de martor, a prezentat organelor de urmărire penală raportul de evaluare psihologică a minorului. Totodată, CNPAC a solicitat instanței de judecată audierea copilului în lipsa inculpatului.

De data aceasta, pedofilul nu a mai scăpat – a fost condamnat la șapte ani de închisoare.

De rând cu asistența juridică și psihologică, Alex a beneficiat de asistență socială semnificativă. S-au întreprins acțiuni pentru a-i asigura accesul la apartamentul cu două odăi al părinților, în care fratele mai mare pusese chiriași. Au fost solicitate de la Consiliul municipal Chișinău mijloace financiare pentru achitarea datoriilor la plata serviciilor comunale. A fost restabilită pensia alimentară pentru pierderea întreținătorului. De asemenea, copilului i s-a perfectat buletin de identitate.

În prezent, Alex își face studiile la o școală profesională polivalentă, specialitatea operator de calculator. Locuiește în apartamentul părinților, fiind tutelat de un asistent social... Are o prietenă la care ține foarte mult și cu care visează să întemeieze o familie, peste câțiva ani. Alex nici nu vrea să-și amintească de experiența traumatizantă prin care i-a fost dat să treacă, încercând să o uite ca pe un vis rău.

Irina, 17 ani

Smulsă din mâinile traficantilor

La 17 ani, Irina a ajuns într-un bordel din Turcia. Proxeneții s-au folosit de faptul că tânăra, din cauza handicapului intelectual, nu era în stare să conștientizeze ce o așteaptă. Dacă nu intervenea Centrul „Amicul”, nu se știe dacă Irina s-ar mai fi întors vreodată acasă, la o viață normală.

Irina a intrat în vizorul Centrului „Amicul” în februarie 2004. Fata era totalmente neglijată de către părinți. Mama Irinei nu era capabilă să aibă grijă de copil, deoarece suferă de o patologie psihică, aflându-se în evidența Spitalului republican de psihiatrie, unde este internată periodic. Tata părăsise familia, trăia în concubinaj cu o altă femeie, iar periodic pleca la părinți în Ucraina, uitând cu desăvârșire de Irina. Fata frecventase o școală auxiliară, apoi a fost transferată la o școală de meserii, dar a abandonat studiile. Foarte des rămânea singură acasă, nesupravegheată, iar uneori dispărea cu săptămânile. Două surori mai mici de-ale Irinei locuiau la bunici, într-un sat.

UNICEF / 2006 / Oleg ROIBU

Fiind bătrâni și cu o situație materială grea, bunicii au refuzat să o ia la ei și pe nepoata bolnavă. Doar o vecină îi purta de grijă, din milă, copilei.

Specialiștii de la „Amicul” au stabilit un amplu plan de intervenție. Irinei urma să i se perfecteze documente de identitate și pentru primirea pensiei de invaliditate, să fie plasată la o instituție de învățământ profesional, să fie restabilită legătura cu tata sau să fie instituită tutelă asupra ei etc.

Intervenția

„Amicul” a făcut demersuri și fata a fost internată pentru examinare la Spitalul republican de psihiatrie, unde i s-a stabilit diagnosticul „întârziere mintală medie” și gradul de invaliditate II, în baza acestei decizii urmând să fie perfectate, ulterior, documentele pentru stabilirea pensiei.

Irina a fost supusă și unui control medical general, care a scos la iveală faptul că era însărcinată în termen de 16 săptămâni. Cu acordul tatălui, minora a decis să-și întreprindă sarcina, la o policlinică de sector.

Cu suportul financiar al CNPAC, Irinei i s-a perfectat buletinul de identitate, fiindu-i stabilită viza de reședință pe adresa mamei, ca să aibă dreptul la spațiu locativ. În august 2004, tatăl a decis să-și ia fiica cu el în Ucraina. La insistența CNPAC, tata a semnat un angajament, obligându-se să aibă grijă de Irina și să revină cu ea în Moldova în septembrie, pentru a finaliza procedura de perfectare a documentelor de invaliditate. S-au întors însă abia în primăvara lui 2005. CNPAC a fost anunțat despre revenirea Irinei de către Spitalul de psihiatrie, unde fusese internată. Potrivit medicilor, Irina se împrieteniase cu un tânăr care i-a promis că o va ajuta să plece peste hotare la muncă.

Specialiștii centrului urmăreau în continuare cazul, informându-se în permanență de la vecina familiei și de la asistentul social de la Spitalul de psihiatrie care o supraveghea pe mama Irinei. În același timp, CNPAC a sesizat organele procuraturii, care au înaintat un demers în instanța de judecată pentru declararea incapacității intelectuale a Irinei și a mamei sale și instituirea tutelei asupra lor.

Pentru că Irina vorbea tot mai des că vrea să-și facă pașaport și să plece din țară, la mijlocul lui iulie 2005, pentru a preveni un potențial caz de trafic, asistentul social de la „Amicul” a discutat cu Irina, încercând să-i explice riscurile plecării peste hotare. Fiind ușor influențabilă, nu a avut discernământ să conștientizeze pericolul la

care se expune. Astfel, la 16.08.05, CNPAC a aflat că Irina își perfectează pașaportul în regim de urgență, ajutată de o persoană suspectă. „Amicul” a reacționat prompt - la 17.08.05, a sesizat Departamentul Tehnologiei Informaționale, care a răspuns, însă, că nu poate opri eliberarea pașaportului fără un demers de la poliție, precum și Procuratura Generală, care a readresat demersul la Comisariatul de Poliție de sector, Linia antitrafic. Cu toate acestea, la 19.08.05, Irinei i-a fost eliberat pașaportul la Secția Evidență și Documentare a Populației. După ce și-a luat documentul, fata nu a mai revenit acasă.

La 25.08.05, CNPAC a sesizat Comisariatul de Poliție de sector, cerând deschiderea unui dosar privind căutarea Irinei și investigarea faptului suspect de trafic. În urma intervenției poliției, fata a fost readusă, la 15.09.05, acasă din Turcia, confirmându-se cazul de trafic în scopul exploatării sexuale. Au fost identificați proxeneții și deschis dosar penal.

Ulterior, Irina a fost internată la Centrul de reabilitare al Reprezentanței din Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrație, unde i s-a oferit pachet alimentar, haine, ajutor financiar, asistență medicală, psihologică și socială.

În februarie și martie 2006, pentru că Irina deja împlinise 18 ani, CNPAC a făcut demersuri către Direcția Generală Educație, Știință, Tineret și Sport, Direcția de asistență socială de sector și OIM, cu rugămintea de a prelua cazul pentru a-i oferi și în continuare Irinei asistența necesară.

Din cauza dificultății cazului și a colaborării insuficiente a unor instituții de stat, s-a reușit rezolvarea doar parțială a planului de intervenție. Succesul este însă indiscutabil: victima a fost scoasă din circuitul traficantilor de carne vie.

Maxim, 18 ani

Trecut prin „școala” vagabondajului

Când a intrat în atenția Centrului „Amicul”, Maxim C. era un adolescent de aproape 18 ani, dar care, oficial, ca și cum nu exista și care avea un viitor incert. „Vagabond, orfan, nu are nici un document, nu este luat în evidență de autoritățile locale, nu a fost niciodată școlarizat”, citim din fișa consultației primare. Azi are toate documentele în ordine, un acoperiș de-asupra capului, o meserie, o slujbă și încredere în viitor.

Soarta a fost nemiloasă cu Maxim. El nu a cunoscut ce înseamnă să ai o familie fericită. Mama, care avea un comportament nu tocmai moral, l-a născut în urma unei relații întâmplătoare, astfel că Maxim n-a știut niciodată cine-i este tatăl. Cândva, familia lui a avut un apartament cu trei odăi în Chișinău. Dar pentru că mama ducea un mod dezorganizat de viață și se împrietenise cu păhărelul, s-a lăsat antrenată de către niște escroci în tranzacții dubioase, în urma cărora familia a trecut din apartamentul cu trei odăi în unul cu o odaie. Apoi, au fost transferați într-un

UNICEF / 2006 / Cristina PUȚUNTICA

apartament cu două odăi într-un sat situat la vreo 30 km de capitală, iar de acolo - într-o odaie fără comodități într-un cămin. Mama nu și-a bătut capul să-l dea pe Maxim la școală, ca să învețe măcar să scrie și să citească. Copilul a avut parte de o altă „școală” - de la o vârstă fragedă, ani în șir, vagabonda cu săptămânile împreună cu mama pe străzile Chișinăului, câștigându-și existența din cerșit și furturi mărunte. A prins și obiceiurile „străzii” - fuma, consuma alcool, mirosea clei. Într-o zi, în 2003, mama și fiul au pierdut legătura. Băiatul a aflat mai târziu, de la alți boschetari, că mama lui a decedat. În ce împrejurări s-a întâmplat decesul și unde a fost înmormântată, Maxim nu știa.

Intervenția

La 30 martie 2004, Maxim a fost identificat de specialiștii Centrului de reabilitare a adolescenților din Chișinău (CRAC), care i-au oferit adăpost și au sesizat Centrul „Amicul”. Anterior, Maxim fusese de 36(!) de ori beneficiar al Centrului de plasament temporar pentru minori. Și de această dată, deși spunea că dorește să se schimbe și să înceapă o nouă viață, Maxim s-a lăsat greu de vechile obiceiuri. L-a ajutat faptul că era un copil deschis spre comunicare, sociabil, foarte activ și cu dorință de afirmare pozitivă. Totuși, a avut nevoie de multe ședințe de consiliere psihologică, pentru a-și depăși sentimentele de insecuritate, anxietate, precum și manifestările de agresivitate spontană.

La „Amicul”, Maxim a beneficiat de consultația neurologului și de asistența psihoterapeutului. Totodată, la solicitarea centrului „Amicul”, minorul a fost consultat și tratat gratuit la Centrul de medicină cuantică „Muntenia”. În urma examinării medicale, Maxim fusese diagnosticat cu epilepsie și un „bucet” de boli cronice, starea sănătății fiindu-i afectată de modul de viață pe care l-a dus.

Paralel cu asistența medicală și psihologică, în cazul lui Maxim a fost nevoie de nenumărate intervenții de asistență socială și juridică, în cadrul cărora au fost sesizate un șir de instituții și instanțe –Comisariatul de Poliție, Direcția Educație, Tineret și Sport, Procuratura, Oficiul Stării Civile etc.

Pentru că Maxim nu avea nici un act de identitate, „Amicul” a solicitat duplicatul certificatului de naștere la Oficiul Stării Civile, a făcut demersuri pentru a-i întocmi adeverința de recrut, a intervenit pentru a-i fi stabilită grupa sanguină. În baza acestor acte, băiatului i-a fost perfectat buletinul de identitate.

„Amicul” a apelat la Combinatul de servicii funerare, cu sprijinul căruia a fost identificat mormântul mamei lui Maxim - înhumată ca persoană neidentificată în unul din cimitirele capitalei. Prin intermediul Centrului de medicină legală și a Comisariatului de poliție Râșcani, s-a efectuat procedura de recunoaștere a cadavrului mamei. La solicitarea „Amicului”, recunoașterea a fost efectuată fără implicarea directă a minorului, pentru a-l proteja de o astfel de experiență traumatizantă. Ulterior, a fost emis certificatul de deces al mamei, în baza căruia lui Maxim i s-a stabilit o pensie de întreținere. De asemenea, băiatului i-a fost perfectată viza de domiciliu în odaia de cămin care a aparținut mamei.

De la CRAC, Maxim a fost transferat la Centrul de plasament „Regina Pacis”. Nu a mai mers la școală - să nu-l rădă picii, dar a învățat să scrie și să citească și a absolvit o școală de meserii, specialitatea tencuitor-zugrav.

Astăzi, Maxim este un tânăr de peste 20 ani, muncitor și la locul lui. Este angajat la o firmă de construcții și stă în continuare la „Regina Pacis”, care i-a înlocuit casa și familia. Știe, însă, că are și colțisorul său, așa mic cum este - odaia de cămin din sat, unde merge din când în când.

Gicu, 8 ani

Mama și fiul: la un pas de abandon

La numai opt ani, Gicu risca să ajungă printre cei circa 10 mii de copii din R. Moldova care, deși au părinți în viață, sunt crescuți și educați în instituții de tip internat. Dar grație intervenției profesionale a Centrului „Amicul”, s-a reușit evitarea unui posibil abandon și menținerea copilului în familie.

Marina avea 18 ani neîmpliniți când l-a adus pe lume pe Gicu. Peste nici doi ani a rămas să-și crească singură copilul, pentru că soțul a părăsit-o, fără să se mai intereseze vreodată de soarta feciorului. Mama cu fiul s-au mutat din sat la Chișinău, dar și aici o duceau foarte greu. Închiriau o odaie modestă, fără comodități, în casa unor alcoolici, unde domnea mizeria. Marina nu avea un loc de muncă stabil, de aceea pleca deseori pentru câteva zile la munci temporare în afara Chișinăului. Copilul rămânea în grija fratelui mamei, dar acesta făcea abuz de alcool și deseori lipsea de acasă. Băiețelul rămânea singur, fără supraveghere, doar cu proprietarii locuinței, care o duceau din beție în beție. Gicu avea probleme și la școală - fusese transferat dintr-o

altă instituție și nu reușea deloc să se integreze în noul colectiv, refuzând chiar, la un moment dat, să mai meargă la școală. Nevoile, problemele și lipsa de perspective și-au spus cuvântul: Marina a devenit nervoasă, instabilă din punct de vedere emoțional - ba era depresivă și apatică, ba impulsivă și isterică, starea ei influențând extrem de negativ asupra copilului care și așa se simțea neglijat și se închisese în sine. Dar mama nu a mai putut face față situației și, la capătul disperării, s-a adresat la „Amicul” cu rugămintea de a fi ajutată să-l plaseze pe Gicu într-o instituție rezidențială, ca ea să poată pleca la muncă la Moscova. Anterior, îl mai lăsase la un centru de plasament, pentru o perioadă de șase luni.

Intervenția

Pentru Centrul „Amicul” a fost un caz mai special, deoarece nu doar copilul, ci și mama necesitau asistență psihosocială substanțială. Au fost antrenați doi psihologi, deși, de obicei, la fiecare caz lucrează doar unul. Succesul cazului a constat inclusiv în aceea că Marinei i-a fost acordată asistență psihologică nu doar ca unei mame, ci, înainte de toate, ca unei persoane cu probleme de natură psihologică. A fost ajutată să-și recapete echilibrul, respectul de sine, încrederea în forța ei de a schimba lucrurile spre bine.

Psihologul centrului a mers la școală, a efectuat sociometria clasei, pentru a stabili din ce cauză copilul nu se poate adapta, este izolat și ignorat de colegi, nu găsește limbaj comun cu ei, intră în conflicte. În urma mai multor discuții cu învățătoarea lui Gicu, psihologul i-a făcut un șir de recomandări care să ajute la integrarea lui Gicu în colectiv.

Totodată, s-a lucrat mult cu copilul pentru reabilitarea lui psihologică. Băiatul a beneficiat de intervenții psihologice de durată lungă la faze diferite - și atunci când a fost neglijat, și atunci când mama lui a fost plecată, precum și după stabilizarea situației în familie. Gicu a fost inclus în programul de resocializare, participând la activități în cadrul grupului de sprijin, precum și la alte acțiuni organizate la „Amicul”. Treptat, prin psihoterapie de grup, jocuri și alte metode, copilul a fost ajutat să depășească barierele de comunicare, să capete încredere în forțele proprii, să se împrietenească cu alți copii, să se adapteze la situații noi.

În ciuda intervenției specialiștilor centrului, Marina a decis, totuși, să plece la Moscova la muncă, lăsând copilul în grija fratelui său și a „Amicului”. Avea atâta încredere în specialiștii Centrului, încât i s-a părut suficient să-i anunțe doar, printr-o scrisoare transmisă de Gicu,

că pleacă, rugându-i să aibă grijă de feciorul ei. Dar specialiștii au decis să o responsabilizeze, determinând-o să semneze un angajament în scris, prin care se obliga să revină după o perioadă de trei luni acasă și prin care era avertizată că în cazul în care nu-și ține promisiunea va fi declanșată procedura de privare de drepturi părintești. Această metodă de responsabilizare și-a atins scopul. Dar, în scurt timp după ce a revenit acasă și a conștientizat că trebuie să-și crească singură copilul, Marina s-a pomenit, iarăși, fără locuință și fără serviciu. Centrul „Amicul” a intervenit și de această dată: Marina cu băiatul au fost găzduiți, în aprilie 2005, la „Casa Mărioarei”, pentru o perioadă de șase luni.

Tot „Amicul” a apelat la Agenția de Ocupare a Forței de Muncă, care i-a găsit Marinei un post de spălătoreasă la o cafenea. Între timp, mama Marinei a decedat. Cu puținii bani pe care i-a pus deoparte, Marina a făcut reparație în casa părintească din sat și s-a mutat cu copilul acolo. Și-a găsit un serviciu mai bine plătit la Chișinău.

În toată această perioadă, atât Marina, cât și Gicu, au continuat să beneficieze de consultațiile psihologului la Centrul „Amicul”. O perioadă destul de îndelungată băiatul a continuat să frecventeze în fiecare zi, după lecții, Centrul „Amicul”, pentru că nu avea unde să stea și o aștepte pe maică-sa, care lucra până în seară.

Treptat, situația în familie s-a normalizat, în relațiile dintre mamă și fiu domnește prietenia și buna înțelegere. Marina a conștientizat responsabilitatea pe care o are ca mamă și a alungat pentru totdeauna gândul de a-și da copilul la o instituție rezidențială.

Ce este „Amicul”?

Centrul „Amicul” din Chișinău este un centru de consultanță creat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, în parteneriat cu Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului din Chișinău.

„Amicul” prestează un set de servicii de protecție a copilului, bazate pe asistența multidisciplinară a copiilor expuși abuzului, neglijării și traficului de ființe umane:

- Asistență socială
- Consiliere psihologică
- Psihoterapie
- Asistență legală, inclusiv organizarea interviurilor legale
- Resocializare

Beneficiarii „Amicul”-ui sunt copiii-victime sub 18 ani și familiile acestora, inclusiv copiii din categoria de risc.

Termenul de acordare a serviciilor pentru beneficiar este nelimitat, până la rezolvarea definitivă a situației, adică până la momentul când securitatea copilului nu mai este amenințată de nimic, iar familia are capacități suficiente pentru a asigura protecția copilului.

Nu există rețete de intervenție aplicabile în orice situație. Intervenția variază de la o situație la alta (strategia aplicată, specialiștii implicați), principiul de bază rămânând același în toate cazurile - să se respecte interesul major al copilului.

Managementul cazului la „Amicul” presupune următoarele etape:

- Recepționarea sesizării despre abuz/autosesizarea
- Evaluarea primară. Interviul de protecție a copilului
- Evaluarea detaliată
- Planificarea intervenției
- Intervenția propriu-zisă (psihosocială, legală, re-socializare)
- Evaluarea finală
- Închiderea cazului
- Supervizarea cazului închis

Recepționarea cazului

Toate sesizările parvenite la „Amicul” sunt înregistrate pentru a fi, ulterior, verificate în maximum trei zile, iar în cazuri de urgență - timp de 24 de ore. Sesizările sunt făcute de persoane fizice (membrii ai familiei, vecini), autorități publice locale, instituții de învățământ, instituții medicale, poliție, ONG-uri. De asemenea, poate solicita ajutor copilul a cărui securitate, stare fizică și psihologică sunt periclitate.

Evaluarea primară

Fiecare sesizare este verificată pentru a confirma/infirma situația raportată. În acest scop, sunt realizate un șir de acțiuni primare: întâlniri cu presupusa victimă, părinți, martori; consultarea bazei de date a autorității tutelare, etc. În cazurile confirmate de abuz și/sau trafic, specialistul centrului realizează un interviu de protecție cu copilul, care permite stabilirea gradului de securitate a copilului; ulterior, se acționează, prioritar, în scopul asigurării protecției imediate a copilului.

Evaluarea detaliată

După ce un anumit caz de maltratare și/sau trafic de copii intră în atenția „Amicul”-ui, prima acțiune întreprinsă este anunțarea oficială despre acest fapt a autorității tutelare. Tot atunci este informat și reprezentantul legal al copilului despre scopul intervenției și pachetul de servicii oferite de „Amicul”. Ulterior, este efectuată ancheta psihosocială, sunt identificate cauzele care au provocat abuzul, factorii de risc existenți și măsurile imediate și pe termen lung ce pot fi adoptate în cadrul planului de intervenție.

Planificarea intervenției

În baza evaluării complexe care se efectuează în maximum 14 zile, echipa multidisciplinară de la „Amicul” elaborează un plan individual, multidisciplinar de intervenție, care implică o distribuție concretă a responsabilităților și termenilor de executare. Planul de intervenție include obiective de durată lungă și obiective de durată scurtă.

Intervenția

Intervenția se realizează în baza planului elaborat cu implicarea actorilor din sistemul de referire a cazurilor de abuz asupra copiilor.

Evaluarea finală

Evaluarea finală se face prin punerea față în față a așteptărilor (incluse în obiective) și a rezultatelor intervenției. Se urmărește siguranța copilului, reducerea riscurilor de abuz, participarea beneficiarilor, atingerea obiectivelor intermediare și finale. Evaluarea rezultatelor nu înseamnă întotdeauna sfârșitul intervenției, ci doar o etapă pentru o posibilă replanificare a activității pe caz, pentru un nou început, mai ales dacă problema nu a fost definitiv rezolvată.

Închiderea și supravegherea cazului

Închiderea dosarului este o urmare a schimbării pozitive care s-a produs în viața copilului și a familiei acestuia. În momentul când echipa multidisciplinară a „Amicul”-ui constată, în baza evaluării finale, că situația psihosocială a copilului este bună, că respectivul copil a fost reabilitat, iar abuzul prevenit/depășit, atunci dosarul copilului este închis. Ulterior, pe parcursul a 3-12 luni cazul este supravegheat (convorbiri telefonice regulate, vizite la domiciliu, etc).

La Centrul „Amicul”, intervenția se sprijină pe următoarele principii:

- **Respectarea intereselor superioare ale copilului**, cu accent pe **dreptul copilului** la protecție de orice formă de maltratare (art.19 Convenția ONU cu privire la drepturile copilului) și **nevoia copilului** de a avea dezvoltat un sentiment de securitate personală. Acțiunile noastre sunt orientate la diminuarea oricărui risc posibil de revictimizare a copilului.
- **Abordarea individuală** a fiecărui beneficiar. Modelul de intervenție adoptat este **„modelul lucrului pe caz”**, ceea ce înseamnă că pentru fiecare caz în parte este întocmit un plan individual de intervenție reieșind din factorii de risc și de protecție, din necesitățile și problemele specifice ale fiecărui beneficiar.
- **Abordarea multidisciplinară**. Copiii maltratați necesită o asistență complexă care poate fi asigurată prin cooperare și acțiuni coordonate între diverși specialiști: medic, asistent social, psiholog, pedagog, polițist, judecător, procuror, etc. O evaluare/asistență comprehensivă depinde de integrarea eforturilor disparate. Acest proces necesită înțelegerea funcțiilor și obiectivelor principale ale diferitor servicii, a contextului legilor cu care operăm, precum și a posibilităților și limitărilor ce derivă din aceste legi.

Toți copiii merită să fie liberi,
puternici și protejați!

Cazurile prezentate
în această publicație au fost
soluționate de specialiștii:

Daniela Sîmboteanu-Popescu, *director „Amicul”*

Victoria Gonța, *psiholog*

Viorica Adăscăliță, *psiholog*

Natalia Rotaru-Sârbu, *psiholog*

Adrian Fleștor, *psiholog*

Elena Sandu, *asistent social*

Aliona Gagiu, *asistent social*

Liliana Astrahan, *asistent social*

Tatiana Timuș, *asistent social*

Natalia Grapin, *asistent social*

Tatiana Catană, *jurist*

Cristina Filat, *jurist*

Oleg Trocin, *jurist*